

ENTREVISTA A JOAQUIM BADIA I TOBELLA I JOAN CARDELLACH I MOLINS

Mercè Borràs i Roca. Catedràtica d'IES

Recepció i acceptació: juliol del 2018

Resum: Presentem les biografies de Joan Cardellach i Molins i Joaquim Badia i Tobella. Formen la petita història que ens ajuda a entendre fets més importants. Ells dos van ser capaços de participar en la reconstrucció de la Terrassa cívica que avui tenim. Els seus records ens ajuden a entendre d'on provenim i els esforços que van fer durant els anys de repressió i dictadura.

Paraules clau: Joan Cardellach, Joaquim Badia, repressió, dictadura, Terrassa.

Abstract: These interviews present the biographies of Joan Cardellach i Molins and Joaquim Badia i Tobella. Their own, personal stories help us understand bigger, more significant events. They both had the opportunity to collaborate in the rebuilding of the civic Terrassa that we nowadays have. Their memories provide us with an understanding of where we come from and the efforts made during the years of repression and dictatorship.

Keywords: Joan Cardellach, Joaquim Badia, repression, dictatorship, Terrassa.

Per començar aquestes entrevistes realitzades enguany voldria citar unes frases de Salvador Cardús: “Afortunadament, Terrassa ha tingut al llarg de la seva història una extensa llista de persones que s’han sentit cridades a la missió de construir una ciutat més justa, culta i lliure. No totes les ciutats tenen aquesta fortuna, i se’n ressenten, però Terrassa l’ha tinguda”. (Autors Diversos. *Joaquim Badia i Tobella. Advocat, home de pau i diàleg*. Terrassa: Fundació Torre del Palau, 2018. Pàg. 20).

ENTREVISTA A JOAQUIM BADIA I TOBELLA

El conec des de fa tants anys que no podria dir des de quan. Quan jo estudiava el Preuniversitari a les Carmelites el curs 67-68 ja el veia per la plaça Vella. Els anys següents ja sabia que a casa seva s’hi feien reunions quan no hi havia autorització per fer-les en cap altre lloc. Més tard la seva filla gran, Dolors, es casaria amb el meu germà Josep.

Ens reunim a casa seva, a Can Prat, a Matadepera, una tarda del mes de juliol. Es tracta d’una persona amable, de conversa fàcil, i quan m’adono de l’hora que és constato la quantitat de fets i esdeveniments de la nostra ciutat que encara conserva la seva memòria.

Em podria explicar alguns fets dels primers anys de la seva vida?

Vaig néixer el 1928 a la plaça Vella de Terrassa. Érem 7 germans.

Els primers anys d’escolarització anava als Escolapis. Posteriorment, amb la guerra, en circumstàncies tràgiques, va morir el meu pare, quan jo tenia vuit anys. Hi va haver escorcolls a casa meva en hores intempestives. La meva mare i la meva germana Roser van haver-se d’enfrontar a uns incendiaris que venien a cremar l’arxiu

notarial, del qual el meu pare era responsable. Van avisar Salvador Cardús i Josep Rigol, que van aconseguir salvar part del valuós patrimoni del segle XIII, però no van poder rescatar els protocols del meu pare, el notari Francesc de Paula Badia, un dels fundadors d'Unió Democràtica de Catalunya.

Com que durant la guerra els Escolapis era una caserna militar em vaig escolaritzar a l'Acadèmia Fuster.

Anys enrere la medicina no estava tan avançada com ara i hi havia molta mortalitat infantil en el moment del part. A casa meva, a la meva mare li van morir tres fills seguits i quan m'esperava a mi, va prometre que si jo naixia viu em portaria un temps a Montserrat. El febrer de 1939, i per complir la seva promesa, vaig estar mig any a l'Escolania de Montserrat, on vaig adquirir sòlides conviccions religioses.

Posteriorment ens vam traslladar a Barcelona i vaig continuar estudiant a l'Escola Pia del carrer Balmes, ja que la meva germana gran, la Roser, vivia a Barcelona. Només venia a Terrassa els caps de setmana i les llargues vacances que llavors teníem.

Vaig fer el batxillerat del 1940 al 1947. Llavors vaig decidir estudiar la carrera de Dret com el meu pare, de l'any 1948 al 1952. Mentre estudiava algunes tardes feia pràctiques al despatx d'Oriol Anguera de Sojo, ministre de Treball durant la República.

(M'ensenya tot el seu expedient acadèmic, examen per examen de quan anava a la universitat, i m'adono que es tracta d'uns documents molt valuosos per analitzar les assignatures que es cursaven i els professors que les impartien. Tenia notes correctes i no hi vaig veure cap suspens).

Posteriorment vaig fer el servei militar obligatori. Uns mesos de campaments a La Granja (Segòvia) i posteriorment a Figueres, al castell de Sant Ferran.

Després d'enviudar em vaig tornar a casar. He tingut 8 fills, 16 nets i 4 besnets.

Vaig tenir una gran decepció quan vaig constatar que l'acabament de la guerra no era tal cosa, sinó que començava una altra etapa d'una nova violència, de malestar.

Com va ser la seva primera feina com a advocat?

En arribar a Terrassa tenia amistat amb l'advocat Sr. Cristòfol de l'Institut Industrial i em va proposar treballar per al Sindicat Nacional Tèxtil. Per realitzar aquesta feina em vaig haver de preparar un temari i passar un examen a Barcelona.

Un dia va haver-hi a Terrassa una manifestació per protestar contra un impost que havien posat a les bicicletes. Una comissió encapçalada per Cipriano García va venir a parlar amb mi. La policia va detenir Cipriano García i posteriorment em van venir a buscar a mi i també em van detenir, eren els anys 1954-55. Llavors els dos vam estar tota una nit a la comissaria aleshores al carrer de l'Església de Terrassa sense roba i tancats en una habitació. Hi havia uns homes que la policia pretenia que els identifiqués. Jo no en vaig reconèixer cap. Posteriorment ens van deixar lliures. Després d'aquesta experiència vaig decidir deixar aquesta feina.

Fotografia de Joaquim Badia.

Què va fer després?

Vam iniciar un despatx amb els amics Jaume Canyameres i Angel Fernàndez. Anys més tard s'hi va incorporar el meu germà Oriol. Allà vam viure la crisi i la liquidació de la indústria tèxtil.

Posteriorment el 1970 vaig entrar d'advocat a la Caixa de Pensions. De l'any 1977 en conservo un gran record perquè em van nomenar magistrat i vaig treballar al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya a Barcelona fins al 1991. Era magistrat de la sala civil i penal. El president era el senyor Somalo. Altres magistrats eren el senyor Jesús Corbal i Puig Farriol. Va ser una etapa molt bonica. Teníem bona relació tots plegats i hi havia bon ambient entre nosaltres. Fèiem jurisprudència.

Per poder-me jubilar als 65 anys vaig demanar ingressar novament a *la* Caixa i actualment soc advocat jubilat de la Caixa de Pensions.

Sabem que sempre ha estat molt vinculat a Òmnium Cultural. Ens podria explicar alguna cosa dels seus orígens?

(Joaquim Badia em respon fil per randa aquest apartat, però li fallen algunes dates. Per completar-les utilitzo el llibre, de diversos autors: Òmnium Cultural. 1961-1986. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1986, que m'ha deixat el president actual d'Òmnium Terrassa, Xavier Ordeix).

El 1961, sota la forma jurídica de societat civil, va néixer a Barcelona Òmnium Cultural. Els seus fundadors foren Lluís Carulla, Fèlix Millet, Pau Riera, Joan Vallvé i Joan B. Cendrós, que aportaren, per parts iguals, 50 participacions de mil pessetes de capital social.

El seu objectiu era bàsicament protegir la cultura catalana. La idea fou del conjunt de totes les persones del grup fundacional.

De seguida es va fer campanya per a la recaptació de socis, que va anar augmentant, i es va llogar la planta noble del Palau Dalmases, al carrer Montcada. L'adequació del local va ser obra de l'arquitecte Lluís Bonet i Garí, un dels primers a adherir-se a l'entitat.

El dia 2 de desembre de 1963 la policia franquista de la Brigada Social, unes deu persones, capitanejades pels tristament cèlebres germans Creix, es van presentar al Palau Dalmases per clausurar Òmnium. El governador civil Ibáñez Freire havia decidit suspendre les activitats perquè estava disconforme amb la seva condició jurídica. Es va fer un escorcoll que resultà negatiu, però se n'endugueren tota la documentació i la correspondència amb els catalans a l'exili i els casals catalans d'Amèrica, que tenien un gran valor. Les activitats foren suspeses oficialment, i el local, clausurat. No es va tornar a obrir fins al 1967.

Llavors va arribar un període de clandestinitat en què sense fer servir el nom de l'entitat se'n van continuar les tasques i va començar una incansable lluita davant dels tribunals que acabà el 1967. Durant aquest període el nombre de socis va anar creixent. La majoria de la intel·lectualitat catalana, tots els membres de l'Institut d'Estudis Catalans, als quals havien cedit part important del Palau Dalmases, part de l'Església, el món econòmic i del treball donaven suport a l'entitat. Cal destacar que entre els socis hi havia des dels més importants fins als més modestos.

Després de la reobertura del Palau Dalmases Òmnium va créixer molt i es va convertir en una associació popular. D'uns 600 socis que hi havia el 1968 es va passar el 1970 a 8.000, i el 1978 a 20.000. S'hi van adherir no tan sols personalitats destacades sinó també innumbrables ciutadans desconeguts que, amb una aportació al seu abast, volien col·laborar en la promoció de la cultura catalana. Cal no oblidar per entendre-ho el que això representava en les circumstàncies de la vida del dictador.

Des de la legalització de l'associació fins a la mort del dictador (1975) es feren nombroses activitats. Van donar a conèixer l'entitat el Premi Sant Jordi, el Premi d'Honor i l'ensenyament del català. Els cursos de català eren cada vegada més sol·licitats.

(Una activitat especial que a mi m'ha cridat l'atenció llegint el llibre esmentat fou el 1974, en què Òmnium, amb col·laboració amb Rosa Sensat, Amics de la Ciutat i la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona, fan públic un informe demanat pel Col·legi d'Advocats sobre l'ús públic de la llengua catalana).

El primer acte després de la mort del general Franco fou la festa de Santa Llúcia del 1975 celebrada al Palau Nacional de Montjuïc amb molt optimisme.

En quin moment es va crear la delegació d'Òmnium de Terrassa?

La primera delegació d'Òmnium va ser a Terrassa el 1968. A la nostra ciutat cap a finals dels anys seixanta, davant la difícil situació existent a Catalunya, diverses

persones interessades per preservar la llengua i cultura van crear una comissió dedicada a la difusió i a l'ensenyament de la llengua catalana. Aquest grup es va posar en contacte amb Òmnium Cultural de Barcelona.

Podem dir que el març de 1968 aquesta comissió inicial ja va adoptar el nom d'Òmnium Cultural de Terrassa. Després d'una sèrie de convocatòries i reunions, a l'agost ja es van aplegar els 40 primers socis, i el desembre del mateix any es va realitzar al Palau Dalmaes de Barcelona la primera reunió dels afiliats de Terrassa. La seu de la delegació es va establir al carrer de Sant Josep, número 28, propietat de la família Simó, i es començaren a fer activitats. Aquests fets els hem de situar en un context històric molt advers per les llibertats nacionals i potser avui dia no acabem d'adonar-nos de la importància i de l'esforç que van fer aquestes primeres persones. Aquesta seu inicial d'Òmnium també va acollir trobades i conferències de diverses organitzacions polítiques aleshores clandestines. Fou un aixopluc per a molts.

El primer president de la seu d'Òmnium a Terrassa va ser Avel·lí Estrenjer i Macià (1969-71), persona de prestigi que havia estat alcalde de la ciutat el 1931. El segon, Joaquim Badia i Tobella (1971-76). Els següents foren Raimon Escudé i Pladellorens (1976-78), Màrius Samarra i Aroza (1978-80), Roc Fuentes i Navarro (1980-1983), Lluís Labòria i Martorell (1983-1987), Domènec Ordeix i Penyarroya (1987-89), Alfons Conesa i Badiella (1989-2003), Joaquim Morera i Amat (2003-07), Aleix Pons i Coll (2007-12) i actualment és Xavier Ordeix i Mendiola.

La segona delegació va ser la d'Olot i posteriorment es van anar estenent per arreu com una taca d'oli.

Quan es van començar a fer les primeres classes de català a Terrassa?

Durant el període franquista es feien als jardins de les esglésies de Sant Pere quan el rector de la parròquia era Mossèn Manel Ametller. Allà es reunien un petit grup de persones que en volien aprendre. Els professors eren Paulina Pi de la Serra, Anna Santamaria, Pere Gorina Gregoriano i Oriol Badia. Com que es feien d'amagat, es reunien a les tardes i s'anava passejant per dins el recinte mentre durava la classe. Cada professor tenia dos o tres alumnes. Aquesta activitat es va portar a terme entre els anys 1947-1950.

Quin fet destacaria d'aquests primers anys d'Òmnium a Terrassa?

Voldria senyalar una dona molt interessant que vam tenir a la nostra entitat i a qui hem d'estar molt agraïts. Es tracta d'Anna Santamaria i Tusell. Ella tenia un títol de professora de català signat per Pompeu Fabra i la vam contractar perquè preparés un conjunt de monitors. Els feia classe regularment cada setmana i després aquests joves anaven a les escoles a ensenyar el que havien après. Els monitors tenien entre 18 i 22 anys i cal destacar i valorar la seva col·laboració en aquesta tasca.

(Joaquim Badia em comenta que seria molt oportú que la ciutat de Terrassa tingués un carrer que portés el nom d'Anna Santamaria. En això els dos hi coincidim plenament).

Vam tenir la sort que a l'Ajuntament hi havia de regidor Isidre Vives, que va entendre el projecte i es va implicar perquè el consistori hi col·laborés. En aquells moments l'alcalde era Josep Donadeu i Cadafalch, i al pressupost de l'Ajuntament s'hi va posar una partida que deia "Per l'ensenyament de la llengua catalana, 17.000 pes.". El secretari, a petició d'Isidre Vives, va fer un certificat que especificava que era per a l'ensenyament del català a les Escoles Nacionals. Per tant, podem afirmar que l'Ajuntament de Terrassa va ser el primer de Catalunya a concedir una subvenció per a l'ensenyament del català i a col·laborar en la seva organització. Amb la idea d'arribar a la majoria d'escoles públiques, existia un rerefons d'estendre l'ensenyament a tota la ciutat. Podem situar aquests fets al voltant de 1970.

Es va començar amb uns 30 professors, 210 hores setmanals i 23 escoles. El curs 1975-76 ja es feia classe a 31 escoles amb 45 professors i 400 hores setmanals. Podem afirmar que una de les tasques principals de la història de l'entitat ha estat la que ha portat a terme aquesta comissió d'ensenyament de la llengua catalana.

Aquesta iniciativa del nostre Ajuntament de subvencionar l'ensenyament del català es va estendre ràpidament a altres ciutats i comarques de Catalunya.

Cal remarcar que aquests primers anys eren difícils per als professors de català, ja que no tots els directors de les escoles on anaven veien amb bons ulls aquestes activitats, que van finalitzar l'any 1978, quan la Generalitat va aprovar el decret sobre l'obligatorietat de l'ensenyament del català.

Quines altres activitats portava a terme Òmnium a Terrassa en aquest període?

Bàsicament des de la seva fundació, cursets monogràfics sobre la cultura i la història de Catalunya, la presentació de llibres d'autors terrassencs, la convocatòria del premi Ferran Canyameres de novel·la i de narracions, el premi Maria Rovira i el Montserrat Oller de narracions curtes, i els actes commemoratius de la setmana de Sant Jordi. D'altra banda, els anys 1981, 1989 i 2010 la festa literària de la Nit de Santa Llúcia es va celebrar a la nostra ciutat.

El setembre de 1971 es va constituir la comissió d'urbanisme dins de la delegació, per tenir cura d'intervenir en tot el que afecta l'urbanisme i l'estètica de les poblacions, per salvaguardar els valors culturals i conservar els monuments històrics.

El moviment Rialles va començar a Terrassa per primera vegada el 1972. Es feien espectacles en català per a nens i joves. L'any 1975 neix la Pedagogia de l'Espectacle.

(M'he posat en contacte amb Xavier Ordeix, president actual d'Òmnium Terrassa i m'informa que l'entitat té actualment a Terrassa 3.700 socis, i a tot Catalunya 130.000).

Sabem que a la plaça Vella existia una llibreria anomenada Àmfora, a la qual vostè estava vinculat. Què en recorda?

A iniciativa d'uns quants amics, el 1963 va obrir a la plaça Vella, llavors nomenada Plaza de España, per promoure la venda de llibres en català, raó per la qual va patir alguns atemptats. El grup inicial érem Emili Badiella, Daniel Criach, Jaume Canyameres, els germans Ventura, mossèn Manel Ametller i el meu germà Oriol. Va ser després de la Guerra Civil la primera llibreria a Terrassa especialitzada en el llibre en català. A banda de la venda de llibres, també s'oferien subscripcions a publicacions periòdiques en català que en aquells moments s'anaven consolidant. El local es va convertir en punt de trobada de moltes persones i també s'hi van organitzar conferències periòdiques amb personalitats de la cultura catalana que generalment provenien de Barcelona.

Ens podria parlar del seu paper a l'Escola Joan XXIII de les Arenes?

Després de la riuada de 1962, juntament amb el pare Alexandre Duran, es va organitzar un moviment associatiu per millorar la situació del barri. Entre les millores hi havia la de l'escola, que es va inaugurar el curs 1965-66.

Ens podria anomenar tasques vinculades a la nostra ciutat que posteriorment hagi portat a terme?

Vaig formar part de la Junta de Museus i la Consultiva d'Amics de les Arts i vaig estar molt implicat amb la Institució Cultural del CIC.

L'any 1968 quan es va crear el Consorci Hospitalari de Terrassa em van nomenar president de l'ens.

(Consulto el llibre publicat amb motiu dels seus 90 anys, *Joaquim Badia i Tobella. Advocat, home de pau i diàleg*, i constato els reconeixements rebuts. El 1989 va rebre la Medalla de Plata de la Ciutat de Terrassa concedida per l'Ajuntament; el 1990, el premi del Terrassenc de l'Any, i el 1996, la Medalla al Treball President Macià de la Generalitat de Catalunya, una distinció que s'atorga a aquelles persones que s'han distingit per la seva dedicació, constància i esperit d'iniciativa en la seva dedicació laboral.

Cal destacar el 2015 el reconeixement del Col·legi d'Advocats de Barcelona als advocats que durant la dictadura van defensar els drets i les llibertats de la ciutadania davant el Tribunal d'Ordre Públic. Per a aquest premi va ser essencial la seva activitat cívica. Va ser defensor dels terrassencs detinguts i empresonats per haver participat en les reunions on es va fundar l'Assemblea de Catalunya, plataforma unitària antifranquista.

També lleigeixo que ha estat col·laborador d'entitats com la Cooperativa de Teixidors i l'Associació Alba i membre de la Fundació Torre del Palau.

(Joaquim Badia durant tota l'entrevista no deixa de recordar-me que totes les activitats que ell ha portat a terme no haurien estat possibles sense el suport de moltes persones que l'han envoltat durant aquests 90 anys).

ENTREVISTA A JOAN CARDELLACH I MOLINS

Ens trobem amb en Joan Cardellach a la Residència Torres Falguera de l'avinguda Abat Marçet de Terrassa un matí del mes de juny. Fa molts anys que ens coneixem, ja que vaig ser professora de les seves espavilades filles Teresa i Montse quan es va fundar l'Ies Can Jofresa. Ell estava implicat amb el nou centre educatiu, i de seguida vam fer amistat. Jo tenia notícies de que havia participat en algunes activitats catalanistes a la nostra ciutat, i per això li vaig proposar de fer una entrevista que va acceptar amb molta amabilitat. El que ens explica ho hem de situar en una Terrassa franquista mancada de llibertats i on qualsevol demanda de democràcia i catalanitat suposava un risc.

Em podria explicar els primers anys de la seva vida?

Vaig néixer a Terrassa el 1932, els primers estudis els vaig fer a l'Escola Pere Sabater del carrer Cardaire. Posteriorment durant la guerra la meitat dels dies no podíem anar a classe per problemes del moment. Recordo que jugàvem a un pati que hi havia a cal Ubach (al costat de l'actual Granja Catalana) que era una casa de pagès. La meua mare va agafar el tifus i els fills ens vam veure obligats a anar a viure en un altre lloc per a no contraure la malaltia, jo vaig anar a casa d'un cosí del meu pare al carrer Sant Llorenç. Això va suposar una gran alegria, ja que els patis es comunicaven amb els de Cal Ubach i jugàvem amb els fills d'aquesta família.

En acabar la guerra ja em van portar als escolapis. Durant el conflicte havia estat una caserna i estava tot l'edifici molt malmès. Allà vaig tenir la sort d'establir uns lligams d'amistat amb amics per a tota la vida. Encara ens veiem cada dissabte al Club Egara. Es tracta de Víctor Cunill, Antón Maria Martí, Joaquim Benet, Josep Comas, Jordi Llovet, Cesc Llongueras, Llorenç Oliveras i especialment Josep M. Alavedra.

Ens hem anat relacionant sempre. Tenim uns lligams especials entre nosaltres. Per exemple, Víctor Cunill va ser missioner al Camerun i ens explicava que estava preocupat per com explotaven a les persones amb la pesca, nosaltres el vam voler recolzar i entre tots li vam comprar un vaixell i així va poder fundar una cooperativa.

Vaig anar a l'escola fins els 14 anys, però jo només pensava en dibuixar. Llavors els meus pares em van portar intern a Manlleu a estudiar Pèrit Comercial fins als 17 anys. M'escapava a la infermeria perquè em deixaven pintar, ja que jo hi tenia molta afició i des del 7 anys que ja copiava els dibuixos del Patufet.

Retrat de Joan Cardellach.

Recordo la botiga de la seva família al carrer Sant Pere amb cantonada carrer Cardaire, un comerç emblemàtic que és una llàstima que hagi desaparegut. Quins van ser els seus orígens?

El meu pare va fundar aquest establiment comercial als anys 30. En deien popularment “el noranta cinc” ja que la majoria de coses que venien valien noranta cinc cèntims. Eren característics uns miralls a l’entrada, en un et veies molt gran i en l’altre petit. Als vianants els hi feia gràcia, s’emmirallaven i de passada entraven a comprar.

Quan van venir els immigrants cap als anys 50 en deien “La casa de los espejos”.

Per ràdio Terrassa feiem propaganda, jo encara la tinc memoritzada, “El bazar major surtido que hay en nuestra Ciudad. Si lo sabe cualquier niño Almacenes Cardellach”

Com va continuar els seus estudis?

Des seguida que vaig poder em vaig matricular al vespre a l’Escola d’Arts i Oficis per estudiar teoria de teixits. En una de les classes pintàvem i em va fer il·lusió continuar pintant. Recordo que per l’època que era vam tenir bons professors com el Sr. Rigol i el Sr. Viver. Quan va morir Viver vam tenir al Sr. Suriguera.

Quan va entrar a treballar a la botiga familiar?

Una de les meves primeres feines va ser d’aprenent teòric de teixits a cal Cos al carrer de la Independència al Vapor Castany. (Comentem els dos malauradament desaparegut).

Posteriorment vaig haver de fer el servei militar a Montjuïc. Vaig tenir sort, ja que cada dia amb els ferrocarrils de la Generalitat, que llavors en dèiem els catalans podia anar a casa. Durant aquesta etapa vaig establir amistat a Barcelona amb Mossèn Batlle.

Va arribar un moment en què el meu pare es va posar malalt i em vaig veure obligat a ajudar-lo a la botiga. Llavors tenia 22 anys i hi vaig treballar fins que en tenia 49, quan vam tancar. Em vaig casar als 25 anys i vaig tenir 4 filles.

Voldria ressaltar que l’edifici de la botiga era molt peculiar, hi havia unes columnes decantades. Vam haver de fer unes obres i el pressupost per conservar l’estructura va ser bastant elevat i això va suposar un problema per a nosaltres.

Ens podria recordar que venien a la botiga del noranta cinc?

Jo diria que de tot. Maletes, bosses de senyora, cotxets de criatures, llitets per a nens petits, paraigües, roba, perfumeria. Etc.

De què va treballar després del tancament de la botiga?

Vam reconvertir el negoci. Aprofitant el local amb un soci vam comprar una màquina per fer ampliacions i reduccions de plànols i fotocòpies. Posteriorment vam anar ampliant el negoci amb màquines a l'Escola Industrial i a l'Autònoma Vam arribar a ser 140 treballadors a "Cardellach Copies". Un dia inclús va venir Jordi Pujol a visitar l'empresa per valorar-la com a model. Aquesta és la feina que vaig fer fins que em vaig jubilar als 65 anys.

Què va fer un cop jubilat?

Llavors va ser el moment de dedicar-me a la pintura que era i és la meua gran afició. Als 17 anys ja em vaig fer soci d'Amics de les Arts. Actualment tinc el carnet núm. 6 i encara vaig dimarts i dijous a la tarda a fer tertúlia amb alguns amics.

Un cop jubilat vaig fer durant bastants anys classes de pintura a les golfes d'Amics de les Arts. No érem masses alumnes i ens ho passàvem molt bé.

També vaig pintar molts anys amb Soriguera i Martínez Lozano. Tinc un quadre al Museu de l'aquarel·la de Llançà.

Vostè m'ha explicat que es va fer militant del Front Nacional de Catalunya. En quin moment de la seva vida es va implicar amb aquest moviment?

El 1976, llavors la meua filla gran tenia 17 anys. En aquell moments Terrassa tenia uns 20 o 30 afiliats. A Sabadell el grup era més nombrós. Un dels primers fundadors a la nostra ciutat va ser el periodista Joan Alcaraz. Teníem un local al carrer Sant Josep, es tractava d'un pis petit on guardàvem el material de propaganda. Totes les nostres activitats anaven encaminades a difondre la idea dels països catalans lliures i socialistes. Ens reuníem també per programar les nostres tasques en cases particulars i per raons de seguretat ho fèiem de manera rotatòria. Tot el que vam fer va ser pacífic i afortunadament no van detenir a ningú. Recordo especialment una conferència en la que va venir Eva Serra a Terrassa i van venir moltes persones a escoltar-la. (Ara quan escric a l'ordinador l'entrevista lamento profundament la mort recent el 3 de juliol d'Eva Serra una de les preparades professores que jo vaig tenir quan estudiava història a la UAB).

Jo tenia una tasca especialment encomanada, era la persona que feia d'enllaç entre el Vallès i Barcelona. Anava a una llibreria de Barcelona periòdicament (la memòria li falla però pel que diu em sembla que es tracta del Cinc d'Orus). Quan arribava donava la volta a la llibreria i posava el "parte" de totes les activitats que havíem fet al Vallès dins d'un llibre i alçava el llibre. Llavors jo marxava en silenci.

París. Aquarel·la pintada per Joan Cardellach els anys 80.

A continuació un senyor que despatxava, anomenat Carbonell recollia el llibre. Tot ho fèiem amb molt silenci i com si no ens coneguéssim per raons de seguretat. Cal recordar que en aquella època no existien els ordinadors i era complicat que les persones es coordinessin.

Tinc entès que tenien contactes amb la Catalunya Nord, quins fets en destacaria?
Anàvem a moltes festes al costat de Perpinyà, concretament a Touluge. S'anomenaven de "Pau i Treva." Acostumaven a venir Batista Roca i Josep Tarradellas. Totes tenien un caire reivindicatiu de Catalunya. Venia també un pintor que es deia Manel Vivesà que vivia a França i feia tots els dibuixos del Front Nacional.

Voldria afegir algun aspecte més?

Ens mobilitzàvem molt l'onze de setembre. Anàvem a Barcelona al Fossar de les Moreres recordo moments molt especials quan parlava Xirinacs. De vegades havíem de córrer amb els grisos al darrera perquè aquesta celebració estava prohibida. Les nostres consignes sempre eren "Països Catalans independents i socialistes".

A casa nostra la meua dona cosia les banderes per anar a les manifestacions, ja que era molt difícil comprar-les.

Com ens definiria el Front Nacional De Catalunya?

(El Sr. Cardellach malgrat la edat que té, i que respira amb oxigen i porta una bombona, m'ensenya que ha anat a la Biblioteca Central de la nostra ciutat i ha escrit uns apunts per contestar-me aquesta pregunta. La redacto seguit fil per randa les seves explicacions).

Va ser fundat el 1939 a París i va finalitzar el 1990. L'any 1939 alguns membres d'ERC i Estat Català parlen de la idea de fundar un Front nacional Català coordinats amb el govern català a l'exili. Volien aplegar en un front ampli a tots els militants nacionalistes que existien en aquell moment. L'any 1942 és quan realment Joan Cornudella el consolida, fent un grup que aglutinava a militants d'ERC i altres partits. Hi havia molta connexió amb els exiliats de França que feien entrades i sortides clandestines per diferents camins. El 18 d'abril de 1946 se celebra la I Conferència del FNC a Dosrius (Maresme), per reestructurar l'organització. Es calcula que en aquells moments hi havia uns 3.000 militants. Es demanava solidaritat social, llibertat de consciència, política social de benestar col·lectiu i dret a la independència.

Es multiplicaren accions a l'interior, sobretot es tractava de penjada de senyeres i pintades. A l'abril de 1945 van penjar una senyera a la Sagrada Família i el novembre de 1945 una altra al Palau de la Música Catalana. També es van repartir pamflets durant la vaga de tramvies de 1951.

Cal destacar també que el 1942 es va crear el Front Universitari Català.

L'octubre de 1947 se celebrà la II conferència del FNC a Sant Just Desvern on es desenvoluparen les tesis de la I Conferència. Volien esdevenir un partit polític. En va sorgir un manifest "Per una política catalana" on es declarava partidari d'un règim democràtic, es demanava l'autodeterminació dels països catalans, un socialisme democràtic i llibertat religiosa.

El 13 de gener de 1965 foren detinguts i torturats uns joves militants molt implicats. Posteriorment el partit va patir diverses escissions.

El 1970 es van crear una secció a l'ensenyament, "El Bloc Català d'Estudiants" i una altre de sindical. També formaren part de l'Assemblea de Catalunya.

El congrés de 1974 es va definir com a socialista i autogestionari. Del 1964 fins al 1980 l'òrgan central fou la revista Ara.

Les seves activitats eren d'agitació, com pintades, repartir "octavetes" i manifestacions polítiques per fer propaganda contra el règim franquista.

Va ser el darrer partit a legalitzar-se.

El 1990 el FNC es dissolgué recomanant als seus militants integrar-se a Esquerra Republicana de Catalunya.

(El Sr. Cardellach m'ensenya molt orgullós un carnet que li van donar i que el reproduïm en imatges adjuntes d'aquest article). **Ens podria explicar de què es tracta?** L'any 1994 el recordo molt especialment. Al cap de quatre anys d'haver-se dissolt

el partit ens van reunir en un restaurant de Barcelona a una colla d'ex militants. Als de mes edat ens van donar aquest carnet que jo conservo amb molta estima. Diu textualment “En reconeixement a la seva participació durant l’opressió franquista, en la nostra lluita per la llibertat nacional i social, com a militant del Front Nacional de Catalunya”.

Ens acomiadem a l’entrada de la residència on m’ensenya amb orgull pintures seves que penegen de la paret. N’hi demano una que reproduïm. Parlant constato que la pintura ha estat una de les seves grans aficions de la seva vida.

Moltes gràcies per haver-nos concedit una entrevista per a la revista Terme. Els seus records i els fets que va viure són per a nosaltres un valuós testimoni del passat del moviment catalanista de la nostra ciutat.

Carnet de militant del Front Nacional de Catalunya, 1994.